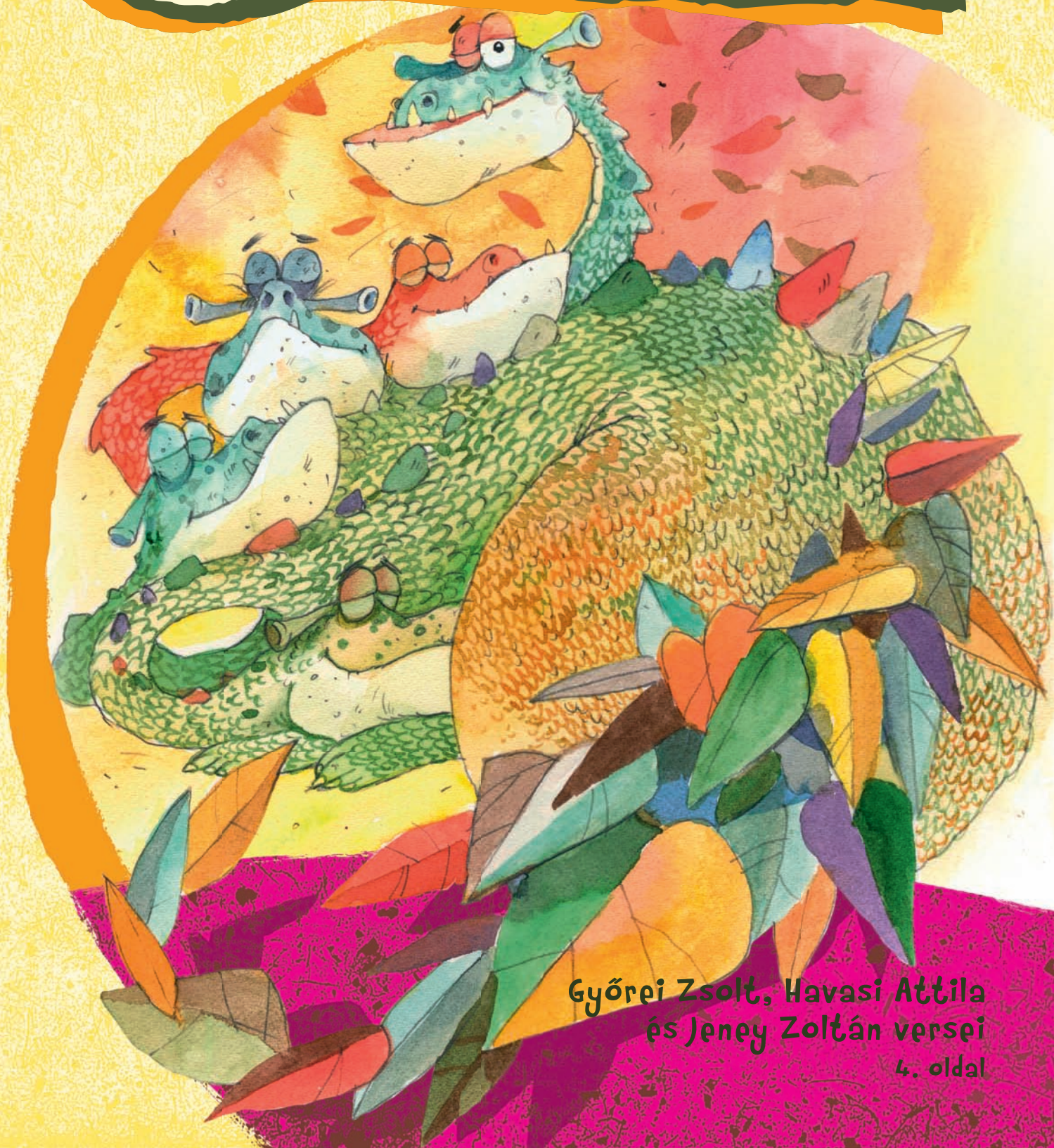

2016. október

imborá

kíváncsi diákok lapja

Győrei Zsolt, Havasi Attila
és Jeney Zoltán versei
4. oldal

Székelyföldi barangolás

Orbán Balázssal és Fekete Zsolttal

Orbán Balázs 1829-ben Székelyudvarhely mellett, Lengyelfalván született, régi udvarhelyszéki székely családban. Édesanyja félig felvidéki magyar, félig isztambuli olasz (vagy görög) családból származott, így kerültek Isztambulba. Itt a nagymama busás örökségének ugyan csak egy részét kapta meg, arra mégis elég volt, hogy beutazza a Közel-Keletet (élményeit *Keleti utazás* címmel adta ki). 1859-ben hazatért, és Székelyföldet, szülőföldjét vette górcső alá. Eljutott minden településre, váromhoz, természeti ritkasághoz. Szorgalmasan jegyzetelt, fényképezett. Munkája eredményeként 1868–1873 között hat kötetben kiadta főművét, *A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s népismereti szempontból* címen. Kiadásakor felhasználták Veress Ferenc kolozsvári fotográfus fényképeit is, valamint metszeteket, pontos rajzokat készítettek kortárs grafikusok.

Fekete Zsolt (szül. 1967) marosvásárhelyi fotóművész a százötven évvel korábban készült fényképek nyomába eredt, tizenegy évig dolgozott, hogy a hajdani fotókat megismételje: „Nem sokkal a fotográfia születése után, az 1860-as évek egyik hidegebb napján az idő felkerekedett a Madarasi Hargita tetejéről, a Mihály-havasánál forgott egy keveset, aztán a Sűgő-patak mentén elindult Udvarhelyre. Ott betért a református kollégium udvarába, megrázta az ablakait, majd csoportba tömörítette az udvaron lévőket, elfáradt, az utolsó pillanatban megpihent Orbán Balázs fényképezőgépének nedves, emulziós üveglemezén, megörökítve a lencse rajzolta látványt napjainkig. Aztán tovaröppent. Száznegyven év múlva fényképezőgépem csapdájába csaltam ugyanott még egy pillanatra. Az így keletkezett fényképeket egymás mellé helyeztem, szinte éreztem, ahogyan feszül az idő közöttük.” – írja az albumban.

Idén Cimbi képtárában
(a Cimborá 31. oldalán)
ezekből a fotópárok közül
közlünk
Az idő fényképe
(Méry Ratio Kiadó, 2010)
című album alapján.

Cimborá

CIMBORA – 2016. október, XXVII. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a Cimborá Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimborá,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edó,
Jakab Villó Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Müller Henrietta, Szócs Imre, Vetró Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Csillag István illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimborá Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimborá szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimborá.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

RMDSZ
KOMUNITAS
ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMUNITAS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

Búfaló Bill és a Lila Gorilla

GYÓREI ZSOLT, HAVASI ATTILA és

JENEY ZOLTÁN versei 4. oldal

KARINTHY FRIGYES

Elkéstem 10. oldal

Eladom a könyvem 11. oldal

EDŐságok

GERGELY EDŐ rovata

Kérd a kulcsot 12. oldal

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

Fegyvert s vitézt énekek 13. oldal

1956

Nyomozás a sors ellenében 15. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Műhelyattitűd másodsorra

A Szín-téren: a sepsiszentgyörgyi

Művészeti Népiskola vizuális művészet

csoportjának évzáró kiállítása 16. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

A fotográfia karikaturista szemmel 18. oldal

Pillanattfelvételek a fényképezés

történetéből 19. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÓLLÓ ZSOLT rovata

Kalotaszeg és az élő

hagyomány csodái 23. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Jóreggelt-muzsikálás 24. oldal

Ti írtátok

Krea-művészet és krea-irodalom 25. oldal

Pad alatt

Tudtad? 27. oldal

Cimbi naplója

..... 28. oldal

Keresztrejtvény

FORRAI TIBOR rovata 29. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata 31. oldal

Búfaló Bill és a Lila Gorilla

GYÖREI ZSOLT, HAVASI ATTILA és JENEY ZOLTÁN versei

Nehezen lehet határt vonni a gyermekvers és a nem gyermekvers közé – hangzott el azon a fenti címmel megszervezett irodalmi rendezvényen 2016 áprilisában Sepsiszentgyörgyön, a Bod Péter Megyei Könyvtárban, amelynek magyarországi író, költő meghívottjai **Győrei Zsolt**, **Havasi Attila** és **Jeney Zoltán** voltak (utóbbi a Rév Fülöp-regények népszerű írójaként is). Mindhárman ismert szerzői a magyar gyermekirodalomnak, többek között a *Tejbegríz* című antológiában is jelen vannak verseikkel.

A három szerző egy órán át olvasott fel a zömmel diák közönségnek, és akik láthattuk-hallhattuk őket, a fenti kijelentést kiegészítettük gondolatban azzal, hogy akár gyermekvers, akár nem gyermekvers egy jó alkotás, maradandó élményt jelent olvasójának, hallgatójának. Amint a meghívottak egymásra hangolt, egymással feleselő, verbő humorú, nagyfokú zeneiségű, eleven ritmusú, virgonc, találó szójátékokat hordozó versei is igazi szövegcsemegét nyújtottak hallgatóságuknak.

A rendezvény anyagából közlünk kiadósabb válogatást az alábbiakban.

HAVASI ATTILA

A Loch Ness-i szörny balladája

A skót hegyek közt éldégél az introvertált szörnyeteg,
egy tó mélyén, mert az neki az optimális környezet;
ha éhes, turistát fogyaszt: mindegy, hogy férfi, nő,
gyerek;

nem nézi, skót avagy japán, ki kinn a parton ögyeleg.

Ha már a gyomra úgy korog,
hogy fönn a víz is bugyborog,
vigyázat, emberek:
a zsákmányát a Loch Ness-i
a mélybe húzza, ott eszi,
utána szendereg.

A tófenéki iszapban szundít emésztve évekig,
bár nem mindenki hisz abban, hogy voltaképpen
létezik;

több mérvadó tudós viszont csak szörny voltában
kétkedik,

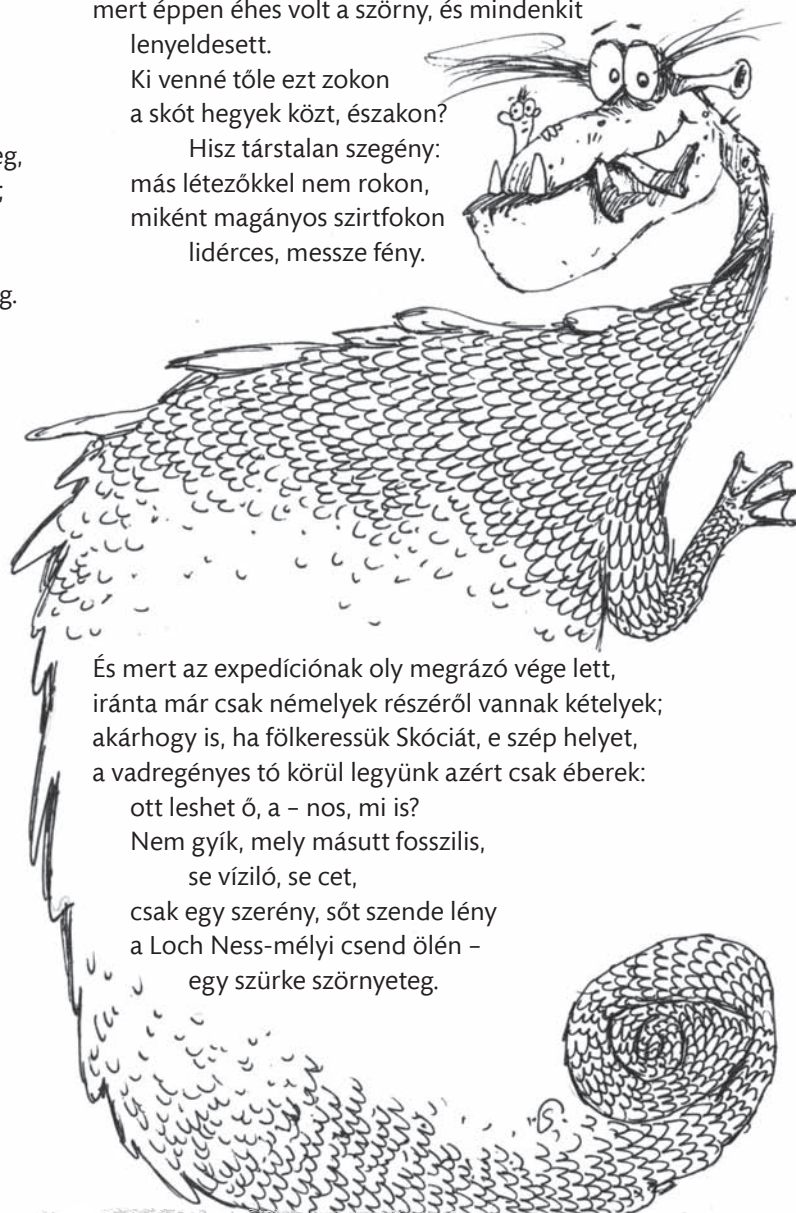
egy ismert fajnak tagjaként feltételezve, mégpedig
hogy régi korszak cethala,
vagy ósgyík, mely ki nem hala,
vagy vándor víziló –
hogy pontosan tisztázza ezt,
öltött nehézbúvári mezt
egy expedíció.

Remélve, hogy a kutatás a nagy titokhoz elvezet,
merült az expedíció, a nagyszerűen szervezett;

de abszolút kudarcba fúlt: ha lett eredmény, elveszett,
mert éppen éhes volt a szörny, és mindenkit
lenyeldezett.

Ki venné tőle ezt zokon
a skót hegyek közt, északon?

Hisz társtalan szegény:
más létezőkkel nem rokon,
miként magányos szirtfokon
lidérces, messze fény.

És mert az expedíciónak oly megrázó vége lett,
iránta már csak némelyek részéről vannak kételyek;
akárhogy is, ha fölkeressük Skóciát, e szép helyet,
a vadregényes tó körül legyünk azért csak éberek:

ott leshet ő, a – nos, mi is?

Nem gyík, mely másutt fosszilis,
se víziló, se cet,

csak egy szerény, sőt szende lény
a Loch Ness-mélyi csend ölén –
egy szürke szörnyeteg.

GYÖREI ZSOLT

A locsfecsi Szörny

Zord Skócia távoli sziklavidékén
Bújik meg a tó, aminek neve Locsfecsi.
Sűrű, iszapos, tetején iszalag.
Ott holdtalan éjeken ing a lidércfény,
Zúgás kel a vízben, a hab zavaros lesz –
És partra a Szörny csöpögön kiszalad!

„Ez Szörny? Mi ez itt? Ragyapötty? Ebihal?” –
Ezt kérdezed. És igaz, ő nem olyan,
Mint más, tucat-egy, kitalált meseszörny.
Ő nem hadonászik a mancsaival,
Nem lángol a torka, ha fel-lerohan,
Hátán se mered föl a csúf, kese szőr.

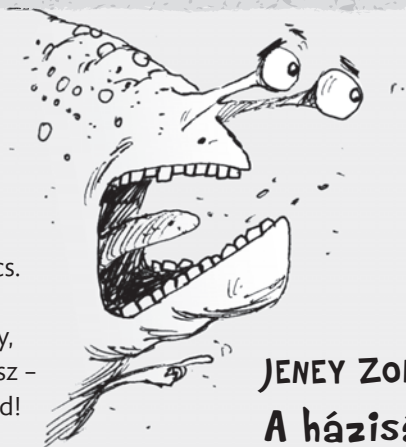
Aprócska növésű, kopasz, dagi szerzet,
Nem csörtet a lépte, hanem tovalibben,
Ordítani sem tud, a hangja filigrán.
És mégse vedyed te magadnak a merszet,
Őt hogy lebecsülve, merész-magahitton
Ráronts! A halálba dumál e fülig-rém!

Jaj, mert ez a fegyvere: mint a motor, zsong
Száján a szöveg. Nem ereszt el, eléd ül,
És szüntelenül povedál. S povedálhat,
Nincs mód menekülnöd. A fül beleborzong,
Pillád lezuhan, s a fejed ki-be szédül –
Eldőlsz, s elemészt ez a rusnya vadállat!

Vívnál? Ugyan! Úgyse sebezheti kard,
Nem fogja a lándzsa, se nyíl, kelevéz.
Csak egy kicsiny és csalafinta esélyed
Van győzni: elébb füledet betakard,
Majd kezdj te beszélni! A szót te tetézd!
Mindegy, mi a téma – sietve meséljed!

Vedd számba a Föld hegyeit, tavait,
Mondd végig a gombfoci-válogatottad,
Csak szánni ne szánd se a szád, se időd.
Hordj egybe, ha kell, ideit, tavalyit,
Svádád ne legyen tohonya, henye, szottyadt –
S meglátod: a Szörny lekonyulva kidólt!

Szájald, nosza, túl csak e mostani barmot,
És légy te helyette a locsfecsi bajnok!

JENY ZOLTÁN A házisárkány

Egy jó házisárkány
Gyönyörű szép látvány
Ahogy a diványra röppen
Csodás hártás szárnyán.

Egy jó házisárkány
Nagyon tüzes lélek:
Egy-kettőre felforrósít
Vacsorát, ebédet.

Egy jó házisárkány
Nem gubbaszt a kályhán,
Úgy begyújt, hogy megolvad az
Aszfaltban a kátrány.

Egy jó házisárkány
Dísznek sem utolsó,
De azért az sosem árt, ha
Van kéznél poroltó.

Egy házisárkánnyal
Sokkal szebb az élet,
Ha jut a lakásban egy zug
Roppant természetnek.

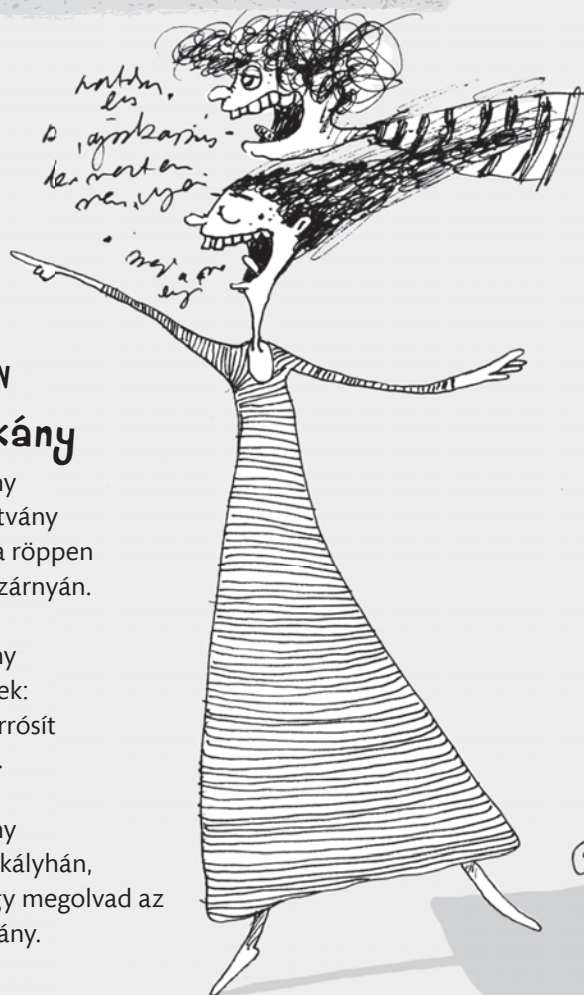
HAVASI ATTILA

Samu avagy a kompromisszum

Samu nevű mamutom egy igen böhm állat,
de ha lágyan simogatom, halkan trombitálgat.

Samu mamut, Samu mamut,
szőröd puha, mint a pamut,
senki sincsen böhömebb és jámborabb tenálad.
Samu mamut szomorú, mert nem mehet a házba,
kis gazdája mellé pedig de szívesen mászna.

Meg kell kérni aput, anyut,
engedjék be szegény Samut,

vegyenek egy bohém házat, költözzünk Pomázra.
Apu, anyu megfontolták, úgy döntöttek, mégsem,
de azt hagyták, hogy az ajtót bohömebbre véssem.

Így történt, hogy Samu mamut
ma éjjel már velem aludt –
apu, anyu, nagyok vagytok gyermeknevelésben!

GYŐREI ZSOLT

Búfaló Bill és eddig sosem látott házikedvence

Nem lebzselek sosem – ez itt a Vadnyugat!
Lepuffantok mindenkit, sőt az apjukat.
Ki utamba került, csak egyszer kap lyukat,
És rögtön elpotyog, mint tarlón baknyulak.

Ne félj! Ki pórul járt, az csupa bandita,
Van köztük magánzó, s akad bandatag,
De egytől-egyig csak a bűnre sandíta,
S hogy golyót érdemelt, hát nincs abban vita.

Igazságot mohón, rogyásig osztok én,
Nincs más okom, csupán az erény ösztökél.
Tudom: a földön csak lassacskán lesz tökély,
De öröm köszönt ránk végül e rossz tekén.

Ha elfogyott a bú, s már sírni sincs minek,
Ha nem kell több golyó, és nincs a lincs kinek –
Előveszem nyeregtaskámból pincsimet
(Bullnak hívják, apró, pajkos pekingi eb),

Míg elhever békén, kéjjel a bal karon,
Jól megdögönyözöm – várva várt alkalom!
S elvágatunk akkor a bíbor alkonyon,
Mögöttünk összezár kanyon meg al-kanyon.

JENEY ZOLTÁN

Az andoki nandu

Az Andokban andalog a hős kalandor nandu,
Hollandiába nem mehet, mert nem tud hollandu',
Andokiul is csak dadog,
– Ilyenek a kalandorok –
Nem értik, hiába kérdi, merre van Katmandu.

– Wo ist der Katmandu? – kérdi egyre a nandu – Hol?
Míg andoki tévútjain andalgón bandukol.
Még andokiul sem tudott,
– Ilyenek a kalandorok –
Nem értik, hiába kérdi, hol van Katmandu, hol.

HAVASI ATTILA

Volt egy úr, lakhelye Miami...

Volt egy úr, lakhelye Miami,
szőrös volt, szinte már majomi.
„Szőr Dzson”-ként tisztelték,
nem sima „Miszter”-ként –
látszik, hogy ő volt ott a jani.

JENEY ZOLTÁN

Volt egy úr, lakhelye Toronto...

Volt egy úr, lakhelye Toronto,
Fültövön vágta egy sorompó.
Átment a határon,
Rászóltak: Megálljon!
Azóta a kedve borongó.

HAVASI ATTILA

Volt egy úr, lakhelye Balástya...

Volt egy úr, lakhelye Balástya,
pókokat süített a kalácsba.
„Pókjaid – mondták –
büdösek, rondák.”
„Jól van – szólt –, átállok darázsra.”

GYŐREI ZSOLT

Szardíniák

Azt hittük, hogy miénk a végtelen,
Ringat jóízú, sűrű lételem,
Kinyílt az ég ma hosszant,
S látnunk kell: egy dobozban
Csapkodtunk át csupán az életen.

HAVASI ATTILA

Volt egy hölgy, lakhelye Dzsakarta...

Volt egy hölgy, lakhelye Dzsakarta,
lábszárát sohasem takarta;
farát se, oszt mikó'
csípte a moszkító,
vakarta, ahol csak akarta.

JENEY ZOLTÁN

Volt egy úr, lakhelye Hindosztán...

Volt egy úr, lakhelye Hindosztán,
Átesett kanyarón és asztmán.
Ám végül úgy esett,
Jó szíve ölte meg:
Éhen halt ebédjét szétosztván.

Havasi Attila

Volt egy úr, lakhelye Fokváros...

Volt egy úr, lakhelye Fokváros.
Ízlése nem volt a szokványos.
„Legjobban mit szeret?”
„Mit, hát a bifszteket –
felelte –, de csak ha lekváros.”

JENEY ZOLTÁN

Volt egy úr, lakhelye Kamcsatka...

Volt egy úr, lakhelye Kamcsatka,
Sosem volt szüksége hajcsatra.
Sok haját lerágta,
Ne lógjon hiába,
Végül a hasát is elcsapta.

JENEY ZOLTÁN

A csikóhalak éretlenségéről

A csikóhalak, a csikóhalak
Szatyrot mondanak mind zacskó helyett.
A csikóhalak, a csikóhalak
Buszon utaznak mind kocsi helyett.
A csikóhalak, a csikóhalak
Pöttyöt rajzolnak mind csíkok helyett.
A csikóhalak, a csikóhalak
Mind serdületlenek.

A csikóhalak
Zacskó helyett,
Kocsi helyett,
Csíkok helyett
Csikóhalak. Csak csikóhalak.

GYŐREI ZSOLT

Biki Béla

De pedál vagy, Biki Béla,
Ha tanultál fizikából!
Hadonásszál, hülye! Csápolj,
S ha feleltet Filoméla,
A gatyádat nosza, kösd fel,
Kitűnő légy, tuti, penge.
Ne feledd, hogy színötös kell –
Eminensre buk a Csenge.

Hol a régi, laza srác? Hol?
Akitől félt Filoméla,
Hol a lógás fenoména?
S hol a hús, tegnapi zápor?
Megy a cimbid, jön a Csenge.
Ha fűtyül, fuss! Fel is öklelj!
Ne makogj! a duma gyenge.
Biki Béla – tufa tökfej...

HAVASI ATTILA

A főszakács és a kilenc kukta balladája

Egyszer volt egy főszakácsnak kilenc szorgos
segédje,
úgy gondolták, kakukkfüves nyulat sütnek
ebédre.

Kettő nyúlra ment vadászni, másik kettő
kakukkra,
öten meg a főszakáccsal ott maradtak
magukra.

Volt tehát a főszakácsnak öt serény kis
kuktája,
úgy gondolták, bánatukat belesütik
buktába.

Kettő elment lekvárért (mert megette a
lekvárját),

három meg a főszakáccsal ott maradt, hogy
megvárják.

Várt tehát a főszakács a három fűrge
legénnyel,
úgy gondolták, fájdalmukat csillapítják
lepénnyel.

Kettő elment megkérdezni, mi legyen a
lepényben,
egy meg várt a főszakáccsal egyre tompább
reményben.

Így tehát a főszakácsnak egy segédje
maradt csak,
úgy gondolta, örül bármi egyszerű kis
falatnak.

Elment tehát valamilyen egyszerű kis
falatér,
főszakácsunk azóta is várja, hogy majd
hazatér.

Főszakácsunk magányában mit tehetett
egyebet,

úgy gondolta, szel magának egy nagy karéj
kenyeret.

Leült vele konyhabéli sámlijára,
ott eszi;
ha nem gondol kilenc volt kis kuktájára,
jól teszi.

GYŐREI ZSOLT

Vers a legegészségesebb finomságról

Az én nevem Böröczki Marci.
Középsőbe járok momentán.
Kedélyem nem marcona, harci.
Azért helyén van még szemem-szám,
S ha azt látom, te lusta, torkos,
Hogy itt nyomulsz, míg reggelizem,
Kimondom, légy bár nagycsoportos:
Ne kerülgesd a tejbegrízem!

Ha éhes vagy, hát fald e serclit,
Lukas sajt is van rajt', ementál.
Ezen töprengsz pár lomha percig,
Pedig ki éhes, nem lamentál.
Dübörgő gyomrod másra korgós,
Kezed kapkodva erre zizzen –
Megérezem én, bár nem vagyok jós:
Beburkolnád a tejbegrízem!

Na, ettől leszek szörnyü morci.
Míg Éva néni nem tekint rám,
Olyan maflást kapsz, beleporzik
A madzag is a gyűrűhintán!
Bokád kék lesz és sárga foltos,
Belé úgy rúgok hetven ízben –
Magas, te fostos nagycsoportos?
Ne szütymörögd a tejbegrízem!

Szelíd volnék s felette hercig,
De kóstolgass csak randa sandán,
S ha felhúzod Böröczki Marcit,
Miként meggyomag a kisverandán,
Amit pöckölés ló a holdhoz,
Azonképp szállsz el lenge ívben.
Milyen gyors lettél, fűrge, sportos!

Egészséges a tejbegríz, nem?

JENEY ZOLTÁN

Ebédlő

Miért szeretek otthon ebédelni?

Ne hintázz!
Ne mocorogj!
Ne tehénkedj!
Ne könyökölj! Tökhöz nem kell karó!

Ne túrd az orrod, malac!
 Ne szürcsölj!
 Ne pancsolj!
 Ne hintázz!
 Ne játssz a kenyérrrel!
 Ne morzsázz a földre!
 Ne piszkáld az ételt!
 Ne csámcsogj!
 Ne nyammogj!
 Tele szájjal ne beszélj!
 Ne kézzel!
 Használd a kést!
 Ne tedd a koszos villát a terítőre!
 Ne hintázz!
 Ne böfögj, malac!
 Azt az egy falatot ne hagyd ott!
 Igyál!
 Ne szürcsölj!
 Töröld meg a szád!
 Töröld meg a kezed! Ne a nadrágodba!
 Várd meg, amíg a többiek is befejezik!
 Ne hintázz!
 Moss kezet!
 Ne szaladj!
 ÉS KÖSZÖND MEG AZ EBÉDET!!!

Rend

Alul a lapos, fölül a mély
 Villát balra
 Jobbra a kést, kanalat kívülre
 Kiskanalat a tányér fölé
 Szalvétát kétrét a villa alá, csücsök kifelé
 Poharat a kiskanál mellé jobbra
 Tálkát a kiskanál mellé balra
 Levest kanállal, jobb kézzel
 Egyenes hát
 Kés jobb kézben, villa balban
 Könyök test mellett
 A végén egymás mellé párhuzamosan
 Kompótot kiskanállal
 A végén a tálkát megdöntve

Apa leeszi magát.

Vészhelyzet

Apa szerint a piskóta miatt.
 Anya szerint a kóla miatt, és egyáltalán, kár volt adni.
 Nagymama szerint, mert habzsolok.
 Nagypapa szerint előfordul az ilyen.

Apa szerint igyak egy pohár vizet kicsike kortyokban.
 Anya szerint tartsam fel a kezemet magasra, és
 ne vegyek levegőt.
 Nagymama szerint nyaljak citromot.
 Nagypapa szerint majd elmúlik, hagyjátok békén azt
 a gyereket.

HAVASI ATTILA

A Lila Gorilla

Tény, ami tény, hogy állatban
 a Lila Gorilla páratlan,
 megkapó látvány, ha vacsora táján
 hazafelé tart fáradtan.

Nem tud róla az állattan,
 mert ebben az ügyben járatlan.
 Értékes emlék, hogy jómagam nemrég
 ebédre vendégül láthattam.

Efféle szerencsés véletlen
 egyszer adódik az életben!
 Hozta két zöld-kék gorillakölkét,
 kicsi és mégkisebb méretben.

Elébük joghurtot tétettem,
 gondoltam, szeretik; tévedtem.
 Joghurtot namármost (eprest és banánost)
 végül is helyettük én ettem.

De: tény, ami tény, hogy állatban
 a Lila Gorilla páratlan,
 amint egy szép estén kölköstül, éheskén
 hazafelé tart fáradtan.

GYÖREI ZSOLT

HAVASI ATTILA

JENEY ZOLTÁN

KARINTHY FRIGYES Elkéstem

Nyolc órakor még homályos a reggel, és homályosan bukdácsolnak álmos fejemben a másnap esélyei és minden lehetősége. A középiskolai tanuló élete: nyolc éven át napról napra megújuló harcba szállás, halálos veszedelem: minden reggel pontban nyolckor, a véletlenek és ravasz kelepccék és elhatározó események hullámozó harcterére kiront: sebeket kap, sebeket oszt, néha elvérzik. Másnap újra feltámad, kezdi előlről.

Minden reggel új fegyverzet és új haditerv. Furfangos és végtelenül komplikált megfontolás, amiben százféle ok és okozat kombinálódik.

A fegyverzet ma hiányos: éppen azért gondosan kell összeválogatni. Első óra mennyiségtan. Az irracionális egyenleteknél tartunk, de a múlt órán még nem fejeztük be. Felelés eshetősége 25-27 százalék. Ebben a kis százalékban szerepet játszik az a körülmény, hogy sokan még

nem javítottak, s hogy Fröhlich megbízhatatlan jellemű, ingatag és gyenge akaratú ember, aki a múlt órán talán még maga is azt hitte, hogy jövőre tovább magyaráz, és most egyszerre, szinte öntudatlanul, feleletetni kezd. Az emberi lélek mélyén vannak ilyen kóros tünetek, amikkel számolni kell.

Szerdai nap lévén, én istenem, a mennyiségtan után két óra mértani rajz. Hiányzik a szépiám, a görbe léniám is hiányzik, amit pedig ma összeírnak. Guttmann ígért egy gumiguttit, azt elkérem. Vörösmarty Nyelvszépségei. Na, igen Vörösmarty Nyelvszépségei, tudom, tudom: ma ez a tét, kettő vagy semmi. Csak a másik felét néztem még át, de van két tíz perc a magyar óra előtt, az húsz perc, most, míg az iskolába érek, át-gondolom magamban az első felét: nyertem tizenöt percet, azalatt beröpülöm Vörösmarty Nyelvszépségeit, elkérem Guttmanntól a gumiguttit, és még a történelmet átszaladom. A füzetem nincs meg. Tanár úr kérem, fiam ma gyengélkedett, a mennyiségteni dolgozatot nem ké-szíthette el. Igen tisztelt tanár úr, fiam gyengéd szerve-

zetének ápolása hosszabb időt vesz igénybe, mely idő alatt házi orvosunk a mennyiségtan-dolgozatoktól való tartózkodást ajánlotta.

Hát ez semmi. Ezek csak olyan ábrándok, megvalósíthatatlan ködképek. A rideg valóság nem az, a rideg valósághoz szívós elszántság és lélekjelenlét kell, és kell hozzá Guttmann megint, akinek a füzetéből öt röpké perc alatt átírom az egészet. Bár mit ér nekem, ha megvan a dolgozat, ha egyszer a kamatos kamatot úgyse tudom, pedig ha felelés van, az csak abból van, az tiszta sor. Ne ábrándozz, hanem cselekedj!

Most pedig, ejnye, jó lesz sietni, ezzel az úrral, aki most szembejön, nyolc óra öt perckor szoktam találkozni. Hát lássuk csak, szedjük össze a gondolatainkat, mert a perc közel van. Szóval: csak a szépia kell és a lénia. Ezzel szemben Vörösmarty, mint tudjuk, klasszikus tisztaságban tartotta a nyelvet, szavai kristályos tökéletességgel – micsinálnak a szavai? Szentisten, hiszen ezt sem tudom, meg kell gyorsan nézni, micsinálnak Vörösmarty szavai kristályos tökéletességgel. És Nagy Lajos! Szentatyám, gyerünk, ne zavarjunk össze mindent. Vörösmarty kristálytisza szavakkal elkérte Guttmanntól a gumiguttit. De ha Guttmann nem adja? Akkor tisztelt tanár úr, fiam ma gyöngélkedett, és nem bírta elhozni a gumiguttit. Még van egy eset hátra, hogy kigyullad valami, vagy valamelyik tanár meghalt, és hazaküldik utána az egész osztályt.

Na, mi ez? Szívem nyugtalanul kalapálni kezd. A bejárat előtt nem áll senki. Az egész épület gyanúsan, fenyegetően csendes. Csak nem?...

Nem, nem... Az nem lehet. Az csak nem történik velem. Mindenesetre jó lesz sietni.

Az első emeleten csend... Hallgatnak a falak és a lépteim konganak.

Nincs kétség benne. A szörnyű, az elképzelhetetlen megtörtént. Itt már lecsengettek.

Most még csak egy lehetőségem van: talán még nem jött be Fröhlich.

Az üres folyosókon lábujjhegyen lopózom az Osztály ajtaja elé. Fületem óvatosan tapasztom a kulcslyukra. A lemondás keserű vonása görbíti le ajkam. Odabentről egyhangú csönd beszél mindennél érthetőbben.

Hát ezen már nem lehet segíteni: talán még nem írtak be, lassan benyitok. Fröhlich egyetlen szót sem szól, csak valami kegyetlen elégtétel villan át rajta, míg szeré-

nyen és udvariasan bevánszorgok a padomba. Az osztályon az elszörnyedés halk moraja fut keresztül. Fröhlich lassan előveszi óráját és megnézi. Könyveimet belököm a fiókba. Büchner, aki mellettem ül, előrehajlik a tábla felé, az arcán a mennyiségtani tudományok iránt érzett mély és kielégíthetetlen szomjúság lángol: csak én látom, hogy a szája kissé balra húzódik, felém, és a fogai közül csak én hallom a sziszegést:

– Beírtak a hiányzók közé.

Jobbra húzom a szájam. Előremeredek, a matematikai tudományok összességével szemben táplált elfojthatatlan érdeklődés ül ki az arcomra. A fogaim közt sziszegem:

– Tovább megyünk?

Büchner balra sziszeg:

– Nem. Felelés.

Eladom a könyvem

– Ennyi könyvet viszel máma magaddal? – kérdezi apám, s amikor én lemondóan bólogatok, a nagynéném, aki szintén jelen van, németül szidni kezdi az iskolát. Csupa svindler, drága és új könyveket szerkesztenek, amibe semmi új nincs, és rákényszerítik a szülőket, hogy megvegyék.

Bánom is én, csak az utcán legyek. Letérek a Múzeum körútra és a Károly körútra. Ez a mi utcánk: az antikváriumok egész rajvonala. Megyek előre, hónom alá csapom a füzeteket – és a könyvet, a kritikus könyvet kényelmesen átlapozom menet közben, mintha otthon ülnék. Ebben nagy praxisom van – megyek az iskolába, és az utcán tanulok, még írok is néha.

Tehát lássuk csak. Ez a tavalyi természetrajz, ötödik kiadás, lényegesen javítva, átdolgozva. Lényegesen átdolgoztam magam is – a hátulsó fele levált, annyi baj legyen. Az első fedelen egy mértani rajz. A 178-ik lap, sajnos, hiányzik. Az Ember Csontvázára (87-ik ábra) sajnos, igen kemény ceruzával rajzoltam a cilindert és a szájába csutorát, nem lehetett kiradírozni, – a rozsmárra, tavaly, mikor még ifjú voltam, és nem gondoltam a jövőre, oda meg direkte tussal festettem rá a bajuszkötőt. Dörzsöltem, dörzsöltem, az igaz, de mit ér az, a rozsmár kilukadt, a bajuszkötő mégis látszik. És vajon melyik beszámíthatatlan, ostoba percemben jutott eszembe, hogy az egész 172-ik lapot kóporral bedörzsöljem, míg vékony lett, mint a selyempapír? Mert hogy az Állatvilági Statisztikai Térkép közepéből egy ötszög alakú, hosszúkás darab hiányzik, az igen, rendben van, arra emlékszem, akkor repülőgépet szerkesztettem, és kellett a kemény papír. De a tartalomjegyzéket igazán nem kellett volna körös-körül kicsipkézni, nehéz, verejtékes munkával, hogy aztán egy vékony pálcikává összesodorjam az egészet, amit képtelenség kisimítani, mindig visszakunyorodik.

Égésben véve azonban igen csinos könyv. Így egy kicsit messziről nézve, félig behunyt szemmel, nagyon takaros, rendes könyv. Na, látszik, látszik, hogy hord-

ták, de azért olyan kedves, szerény, jó könyv. Újjonnan 2 korona 70 fillér. Megmagyarázom annak az embernek, hogyha a fedelet leradírozza, eladhatja új könyvnek. Egy kicsit csal, mit tesz az? Ha ő kérdez, egy koronát kérek – ha nem kérdez, csak mond egy összeget, hússzal többet kérek, mint amennyit mondott.

Állok egy-két percig a kirakat előtt, és az üvegen át tanulmányozom a terepet. Kicsi öregember: szemüvegen át néz valami képet. Kilencven fillérért is odaadom. Komoly öreg ember.

Hirtelen nyitok be. Az öreg most beszél valakivel: oldalt néz rám, nem köszön, mikor belépek. Ismeri már az emberét. Nem zavarom, állok türelmesen, köhögök. Egyszerre végtelen, bús kishitűség tölti el a szívem, magamban szelíden, könnyes megadással simogatom az öregember lelkét. Te hideg, kemény öregember; értsd meg a szegény, szegény diákok, aki hetek óta csüggedten és reménytelenül szeretne már, oh úgy szeretne egy kis törmelékcsokoládét, egy kis gumit, amiből csúzlit lehetne csinálni, egy újrendszerű matricát, egy építhető papírházat – és pénzt, sok pénzt, egy koronát, kettőt, magáért a pénzért, l'art pour l'art. ►

Kérd a kulcsot

Tegnap a fiam kulcsot kapott, házkulcsot. Nehéz helyzet után voltunk, s bár megbeszéltük a dolgokat, tudtam, vannak, amin a beszéd nem, csak az idő enyhít. Ült a földön, játszott. Leültem mellé. Ezentúl ez a te kulcsod, egyedül járhatsz, kelhetsz. Tudom, hogy most nagy fájdalomban vagy, de ilyen mindig lesz. Mindig, egész életedben lesznek olyan helyzetek, amelyek nehezek. Kérlek, nézz a szemembe. Sötét szemén árnyék ül, félelem, aggodalom, én még kicsi vagyok árnyékok. De azt is tudnod kell, hogy

mindig ad az Isten kezébe kulcsot, ami ajtót nyit, ami megmutatja, merre tovább. És növekedsz, fejlődsz, változol. Nyolc és fél évének elég ennyi szó, még sok is. De az árnyékba már erő is vegyük. Mostantól egyedül megyek iskolába, és egyedül is jövök, feleli. Csak, mivel azért én még kicsi vagyok, holnap reggel még kísérl el. Rendben, félelem, de csak a sarokig. Addig, ameddig szoktál? Nem, az útkeresztződésnél már neked kell boldogulnod. Reggel még elismételjük, mire figyeljen. Ma az erkélyen könyöklök, várom haza. Megérzi, felnéz, ragyog, már

messziről kiabálva meséli az élményeit. Miközben az asztalnál csemegézzük a szőlőt, elmondja, hogy azért ma egy kicsit félt hazajönni. Ez természetes, félelem, de csak addig félünk, amíg belejövünk.

Lehet, hogy neked már régóta van kulcsod a lakáshoz, régóta egyedül jársz, kelsz. Mégis, biztosan gyakran érzed magad kulcstalannak. Mert, amire megszoknánk egy helyet, teret, szobát, már mást készít elő nekünk az élet, indít tovább, hiszen a megszokás, halál. Ha nagyon elkeseredsz, nagyon fáj, tehetetlennek és bizonytalanak érzed magad, nem látod az irányt, csak kérd a kulcsot. Kérd a segítséget. Valahonnan mindig megérkezik, a kérdés az, hogy látod-e, valaki éppen nyújtja feléd a kezét? Vagy azt hiszed, te jobban tudod, milyen kellene hogy legyen az a kéz, az a kulcs, s lebecsülsz, megveted az élet láthatatlan tenyerét? Igen, néha félelmetes is tud lenni ez a kulcs, mint most, a kisfiam életében. De ha bevallod, hogy félsz, máris nem félsz annyira. Ha a félelem ellenére megpróbálkózol, akkor még kevésbé félsz. Ha a maradék félelem ellenére elindulsz és lépéseket teszel, akkor egyszer csak azt veszed észre, bármilyen hihetetlennek is tűnik, már nem is félsz, hanem élvezed azt a világot, aminek ajtaját a kulccsal éppen kinyitottad.

► Látod, én értelek téged, te öregember, tudom, én tudom, hogy magadnak is annyiban van, hogy nehéz a dolog nagyon, és hogy ez a könyv piszkos. És látod, én odaadom neked 70 fillérért.

Az öregember közben tovább tárgyal. Hozzám nem szól semmit, értjük mi már egymást: hirtelen kinyújtja oldalt a kezét, és én beleteszem a könyvet. Beszél a vevővel, megforgatja két ujja közt a könyvet, rettenetes undorral kinyitotta... istenem... Igen, éppen a rozsmárnál nyitotta ki, és ott van a kőporos oldal. Hatvanért odaadom neki, eyge meg.

Lelőki az asztalra.

- Régi kiadás - és szakadt, hiányzik.

A világ elsötétül előttem.

- Ezt használják a Markóba'... - mondom vad daccal, elszorult torokkal.

- Tudom - és tárgyalt tovább. Levegő vagyok.

Tétován, percekig állok. Embertelen keserűség ül a mellemen.

- Harmincért odaadom - szólok végre halkán.

Az antikvárius tovább beszélget a vevővel. Két perc múlva felel, mikor már nem is számítottam rá. Negyven fillér - mondja, de nem fordul felém.

Rövid számadás. Ez még a mozira se elég. De a perc elhatározó. Bátoran, gyorsan, fejest a helyzetbe - utánam az özönvíz. Hirtelen előkapom a vadonatúj Stiliztikámat, ami ma is kell.

- Ezért mennyit ad?

Összesen egy korona és hatvan fillért fizetnek ki a kasszánál - oh, a Stiliztika kellett neki, a nyomorultnak, a sátánnak, az én idej Stiliztikám, azt elhiszem, kapott utána, elvitte, kikapta a kezemből, nem is volt időm meggondolni.

És most mi lesz?

Mi lesz? Mi lehet? A pénzt itt szorongatom a kezemben. Holnap visszaveszem a Stiliztikát. Kérek ehhez a pénzhez még egy koronát léniára és visszaveszem.

Holnap elmegyek címet írni, falat hordani. Holnap beállok hajósinasnak.

Holnap visszaveszem a Stiliztikámat.

Fegyvert s vitézt éneklek

A görögök szerint Pallasz Athéné nem csupán a művészetek és a tudás istennője volt, hanem az igazságosságé és a háborúé is. S ha tovább lapozunk a mitológia történetében, más bátor, hős és bosszúálló nőket is találunk, akik fegyvert forgattak, csatába mentek. Más a helyzet a történelemben. Igaz, hogy birodalmak, országok trónjára bölcs, erőskezű asszonyok is ülhettek, de elszánt harcosok csak ritkán álltak bátor asszonyok zászlaja alá. Persze, mint általában mindenre, erre is találunk példát, gondoljunk akár a francia felszabadító harcot vezető Jeanne d' Arcra.

Fegyvert s vitézt éneklek – írta a szigetvári védelmi harcokat megörökítő nagy költő, Zrínyi Miklós. Valóban, a fegyverek forogatói általában a férfiak voltak. Harcoltak, amikor hont kellett foglalni, amikor meg kellett védeni az országot, a népet, a kereszténységet, a vallást, a fejedelmet, a családot. De mivel nem csupán a vásár, hanem a harc is mindig kettőn áll, a férfiak nem csak és nem mindig igazságos ügyért indultak harcba. És a helyzet még azért is visszás, mert nem mindig a hősök győznek, a hős is vereséget szenvedhet, megkínozhatják, kiolthatják az életét; győzni pedig a bosszúálló, a kegyetlen, az igazságtalan ügyért harcoló hadvezér is győzhet. És még azt is szóvá kell tenni: általában úgy gondolunk a harcosokra, hogy önként, lelkesen indulnak hadba, pedig sokszor harcolnak zsákmányért, zsoldért, bosszúállás végett, és nagyon-nagyon sokszor kényszerből.

A férfiak hőstetteit – a krónikák, a történelemtudomány mellett – eposzok, hősénekek, hősmondák örökítették meg.

Ugyanígy a históriás énekek is. Énekek, mert dallam kísér(het)te őket, históriák, mert valós történelmi eseményt, valóban élt személynek tulajdonított hőstettet verseltek meg. Szerzőjük neve nem mindig maradt meg. Igaz, a szerzők nem is mindig voltak olyan költők, akik életét a versírás töltötte ki. Amennyiben a szerző szemtanúként maga is részt vett a harcban, vagy másoktól szerzett értesülését foglalta versbe, közvetlenül a harc lezajlása után, akkor a históriás ének *tudósító ének*. Amennyiben pedig korábban lezajlott eseményt olvasmányai alapján verselt meg, akkor *történelmi ének*.

Magyar nyelvű költészetünk korai időszakában vagyunk, amikor még csak kevesen olvastak, s a verseket énekmondók adták elő, fejedelmi, nemesi udvarokban. A 16. század ez, amikor napirenden van a törökök támadása. A históriás énekeknek ebben a korban volt időszerű üzenetük: eszményítették a bátrakat, a kitűnő fegyverforgatókat, az országot,

Szabács városa. Metszet Hartmann Schedel 1493-ban megjelent könyvéből

a népet, a kereszténységet, a bajtársakat védelmező katonákat, a bölcs hadvezéreket, azaz a vitézi erkölcsöt. Ehhez tartozott az árulás, a kegyetlenség, a kínzás, a fosztogatás elítélése. S hogy miért versben kellett mindezt elmondani? Ez a kor még a reneszánsz kora, amikor Európa-szerte elterjed a művészetek, minden szépség szeretete, valamint ez a humanizmus ideje, amikor kialakul az élet, a természet, az embertársak szeretete; a reformáció kora is, amikor a vallásos hit, a bűntől való tartózkodás beépül a mindennapi életbe.

Induljon tehát a magyar históriás énekek áttekintése a *Szabács viadala* című tudósító énekkel. A szerző kilétét sem történészeknek, sem irodalomtörténészeknek nem sikerült kideríteniük. Az ének vagy 1476-ban íródott, frissen az ostromot követően, vagy a következő években. A költő vagy részt vett az eseményekben, vagy közelről követte végig azokat. Mátyás király uralkodása idején az udvarában gyakran énekelhették. Csupán 150 sorból álló kézíratos töredéke maradt fenn, amely 1871-ben bukkant elő egy családi irattárból.

A verstöredék a ma szerb területen, a Szerémségben, a Száva folyó partján található Szabács (Sabac) város 1472-ben épült várának Mátyás király általi bevételét adja elő. A vidék rendre bizánci, magyar, török, szerb uralom alatt állt. A török megszállás idején az itt táborozó katonaság gyakran portyázott magyar területeken. Mátyás ezt a támaszpontot indult felszámolni. Az ostromra 1476 elején került sor. Miután Kinizsi Pál a vár környékét felderítette, hírt vitt a Nándorfehérváron

(ma Belgrád) állomásozó királynak. Mátyás a hajóit Szabács kőré, a vár védősáncaiba irányította, de a támadás eredménytelennek bizonyult, habár a hősiesen harcoló török várvédők közül sokan meghaltak, és a vár is megrongálódott.

*Vízárokából viadalt es tartottak,
Azzal Sabácnak ígyn sem árthattak,
Mert mondhatatlan szakállasokkal,
Sok nyilakkal, sőt számtalan sokkal,
Kézi puskákkal, nagy pattantyúkkal
És külömb-külobb álgúkkal
Sebest és úgyn szünetlen löttek,
Sőt minden erejekvel rajtonk löttek.*

Az ostromban sok magyar vitéz is lelte halálát, akiket Isten kegyelmébe fogadott, s akik a magyar túlélők között „jó nevet vőnek”, azaz emlékeztetések maradtak. A király gondoskodott méltóságteljes temetésükről.

Ali bég 15 ezer lovas katonával érkezett a vár megmenntésére. Egy török katona Mátyás királyhoz pártolt:

*Legottan néki egy helet muta,
Honnég alkóbb Sabácot veretni,
És könyüebb lészen út megvehetni.*

Az újabb ostrom idején a török katonák feladták a várat, a várbéli kincseket érintetlenül hagyták, az álgúkat átadták.

Szómagyarázat

jó nevet vesz – meghal, de hírnévre tesz szert
pattantyú – álgú

A király megerősítette az elfoglalt várat, a várvédőket tisztességükben meghagyta, másik részüket „kazdag ruhában” a budai várba vitte „királynak ékesen odvarlani”. Ezt a döntését sokan elismeréssel fogadták.

Szabács várának elfoglalása Mátyás király törökellenes hadjáratainak egyike volt, amit a történelem is számon tart. Antonio Bonfini olasz tudós, történész Mátyás király udvarában, a király életének utolsó szakaszában, valamint a király halála után megírta a magyarok történetét. Szabács ostromát ő is megörökítette, a históriás énektől enyhe eltéréssel, úgy, ahogyan a történetre a királyi udvarban emlékeztek. Bonfini tudomása szerint a vár alá érkezés után életét kockáztatva maga Mátyás ment felderíteni a vár környékét. A terepszemle után cselet készített elő. A cseh zsoldosokkal erősített seregét két táborra osztotta. Az egyik tábor a vár közelében egy völgyben elrejtőzött, a másik pedig visszavonulást színlelt. A támadók távozását látva örvendezésbe kezdett török várvédőket váratlanul érte az elrejtőzött sereg támadása. S amikor a visszavonulást színlelt csapatok is megérkeztek, a vár sorsa – valójában hat hétig tartó ostrom után – végleg eldőlt. Végvárként a magyar védelmi rendszer részét képezte, 1521-ig, amikor újra török kézre került. Ez már a vészes török előretörés egyik állomása volt, hiszen 1526-ban a mohácsi csatában mintegy húszezer katona esett el. 1541-ben pedig Magyarországon megkezdődött a másfél évszázadig tartó török uralom.

tarack – rövid csövű álgúféleség

szakállas – löporos puska, nehéz, alulról alátámasztott lőfegyver

Mátyás király a „kémsemlén”. Irinyi Sándor rézkarca, 1868

Heltai Gáspár így örökítette meg Mátyás felderítő útját: *Ezután rohamra küldte a sereget: erős harc folyt a falakon, de a török visszaszorította a magyarokat. Ekkor a király elhatározta, hogy maga indul kémsemlére. Csónakba szállt, csak egy inast és egy evezőst vitt magával, és a sötét éjszakában kémlelni kezdte a bástyákat. De egyszerre a törökök észrevették a csónakot, és ráigazítottak egy tarackot. A tarack golyója az inast elsodorta a király mellől, de Mátyás nem ijedt meg, tovább vizsgálódott, és csak akkor tért vissza, amikor mindent szemügyre vett. Az egész magyar tábor csodálkozott a király vakmerőségén.*

1956 októberében Magyarországon békés tüntetéssel kezdődő, fegyveres felkeléssel folytatódó forradalom bontakozott ki a Rákosi Mátyás nevével összefonódó kommunista diktatúra és a szovjet

megszállás ellen. 1990 májusa óta a forradalom október 23-i kezdőnapja Magyarország nemzeti ünnepe.

Nyomozás a sors ellenében

1956 novemberében egy dán kamasz figyelmét felkeltette az egyik legtekintélyesebb helyi napilap címlapja, amelyen egy fiatal magyar lány volt látható, kezében géppisztollyal. A lap szerint Erika nevezetű lány a dánok szemében a magyar szabadságharc ikonjává vált, a fiatalember pedig később minden követ megmozgatót, hogy személyesen találkozzon vele. Erre azonban már nem kerülhetett sor.

1956-ban Henning Schultz 15 éves volt. Fiatal fiúként nagy hatást gyakorolt rá a legtekintélyesebb dán napilap, a *Billed Bladet* novemberi 13-i számának egyik címlapképe. Ezen egy vattakabátos, tinédzserkorú lány – kezében dobtáras géppisztollyal – komoly pillantással tekint a fotósra. A hullámos hajú ifjú hölgy, akit a képaláírás szerint Erikának hívtak, Schultz és diáktársai szerint teljesen más volt, mint kortársaik. „*Mindannyian megszerettük őt, azt gondoltuk, nagyon erős, bátor és csinos.*” Schultz a címlapot megőrizte, és a forradalom 50. évfordulója felé közeledve elhatározta, hogy megkeresi az egykori géppisztolyos lányt. Internetes fórumokon érdeklődött, majd Magyarországra jött kutatni. Ennek során kereste fel a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárát. Annak ellenére, hogy ott semmiféle konkrét információt nem talált, Schultz a *Billed Bladet* három novemberi számát a múzeumnak ajándékozta. A múzeum munkatársai felvetették annak a lehetőségét, hogy gyűjteményüket szívesen gazdagítanák a lapban megjelent képek közül néhányal. Schultz ígéretet tett, hogy segít, mivel jó kapcsolatot ápolt a felvételek készítőjével, az idős Vagn Hansen fotóssal. Ő késznek is mutatkozott 10–12 fénykép eladására, azonban hamar kiderült, hogy ezek megvásárlása meghaladja a múzeum gyarapításra szánt keretét.

2007 őszén maga Schultz lépett akcióba: pályázatot nyújtott be több alapítványhoz, végül az Axel Pitzner Fonden és a Velux Fonden támogatásával sikerült megvásárolni a felvételeket. Vagn Hansen maga választotta ki a fényképeket, az eredeti negatívokról az ő jelenlétében készültek el a nagyítások Kopenhága egyik legjobban felszerelt fotólaboratóriumában. A 12 darab 30x40-es,

szignált papírkópiát 2008 júniusában Henning Schultz adta át ünnepélyesen a Magyar Nemzeti Múzeumnak.

Közben kiderítette a címlaplány sorsát, amely, sajnos, tragikus véget ért. A magyarországi források nem árultak el információkat, pedig a fotót a *Magyar Nemzet* és a hivatalos 1956-os honlap is közzétette. Végül egy újságcikk vezetett nyomra. Az egyik vezető dán napilap, a *Berlingske Tidende* 1981. november 14-i számában *A hős Erika halott* címmel számolt be egy '56-os menekült, Árki József hitelesnek tűnő adatairól. A Dániában élő Árki szerint a forradalom idején 15 éves lány vele együtt járt szakácsiskolába, és a Béke Hotelben dolgozott. Erika, akinek a vezetéknevét Árki nem említette, egy nála 3-4 évvel idősebb barátja oldalán a felkelők közé állt. November 4-e után a Vöröskeresztnek segített a sebesültek mentésében, és a fehér köpenyben dolgozó lányt munkája közben találta el egy szovjet géppisztoly halálos lövedéke... (Forrás: Múlt-kor)

Műhelyattitűd másodsorra

A Szín-téren: a **sepsiszentgyörgyi Művészeti Népiskola** vizuális művészet csoportjának évváró kiállítása

A sepsiszentgyörgyi Lásas Ház pincegalériája adott otthont második, a 2015–2016-os tanév anyagából válogatott kiállításunknak. A két tér erőteljesebben el volt választva egymástól, hiszen két különálló csoportra (gyermek és felnőtt) duzzadt a létszámunk, így a belső teremben a kisebbek, a külsőben a felnőttek alkotásai kaptak helyet. A felnőtt alkotók: Antal Tünde, Balázs Ildikó, Drăgănel Vlad I., Ferenc I. Adrian, Jakab Ágnes, Kocsis Pityu, Kotroczó Emese, Nagy Bea, Pop Blanka, Ionela Rusu, Szabó Arni, Székely Helga. A kisebb alkotók: Dănilă A. Cristina, György Fruzsina, Nagy-Bagoly Tamás, Péter Ábel, Richter-Cserey Lilla, Szabó-Florea Alexia, Szén Máté, Vargyasi Eszter, Zoltán-Nagy Ajna.

A plakáton két diákunk, Pityu és Emese erősen grafikai beavatkozásoknak alárendelt portréja látható, amint épp rágógumi-gömböt fújnak. Fölöttük a *Műhely Attitűd* felirat díszesleg, fehér háttér előtt. Egy fotóból indultam ki, amit a Sylvia Plachy-kiállítás ihlette műhelymunkán készítettünk. Testi válaszokat fogalmazzunk meg, kapcsolatba lépve néhány kiállított műalkotással. Sylvia gyönyörű fehér-fekete képén a gömb kipukkanása utáni

pillanatot láthatjuk, amint a rágó a behunyt szemű gyerek arcára ragad.

A felnőttekkel az év elején rendszeresen gyors mozdulattanulmányokat készítettünk. Sorra állt modellt mindenki, egymást figyelték, mérték, rajzolták – ez a gyakorlat ismerős lehet a művészeti diákok számára. Miután a vázlatok arányosabbak, a mozdulatok kifejezőbbek lettek, a válaszok pedig magabiztosabbak, a diákok figuratív

egy előző Szín-térben, valamint egyet A tárgyam című frottázs-sorozatból. Ez különleges esemény volt, táskából, zsebből kaptunk elő saját tárgyat, amit papír alá helyeztünk, és szénnel dörzsöltük a papír felületét, kétdimenziós lenyomatot nyerve így. Teljesen felismerhető tárgyformák, izgalmas grafikai alakulatok jöttek létre kulcstartókból, kártyákból, fésűkből. Ezt a feladatot kicsik és nagyok egyaránt örömmel végezték.

Kedvenc állatom, Vízvilág, Szabadon a szabadban témákra dolgoztunk a kisebb alkotókkal. Nem tudnék kiemelni senkit, mert mindegyiküknek hihetetlen a hozzáállása. Rengeteg szuper munka született, csak úgy öntötték a szebbnél szebb, abszolút kreatív válaszokat a kis

kompozíciós feladatot kaptak. Legalább három alakos rajzot kellett készíteniük, gyors tanulmányaikra felépítve, szituációba helyezve őket. Néhány munka teljesen lenyűgözőre sikeredett, gondolok itt Szabó Arni, Antal Tünde, Nagy Bea, Kocsis Pityu meglepő kísérleteire.

A tanulmányjellegű portrék készítését idén is folytattuk. Ugyanarra a falra kerültek az álló portrék, mint tavaly, egyféle folytatásaként az elkezdett megközelítéseknek. Színes tussal, ceruzával dolgoztak a csoport

tagjai, nagy lendülettel, néhol mellőzve a tanulmányjellegét, önálló műalkotásokat is produkálva. Ezt a feladatot is jó kedvvel végezték a diákok, és ezek közül is ki tudnék emelni néhány remek munkát. Ildikó, Bea itt is hozta a formáját.

Kiadványok az idén is készültek. Lapozható, digitális nyomású katalógust raktunk össze a már említett Plachyműhelymunka fotóanyagából, amiről már olvashattatok

nebulók! Ilyenkor én is kedvet kapok, mert csak úgy vibrál az alkotó energia a műteremben. Ezek a diákok nagyon boldoggá tudnak tenni, ha komolyan dolgoznak és odafigyelnek munkájukra. Rengeteg képet készítek róluk munka közben. Szerencsés fickó vagytok: adok és kapok.

Egy-egy munkájuk részletéből kitzűzöt készítettünk. Ez volt a hab a kiállítás tortáján! Meglepetésnek szántam, elvihették a sajátjukat. További jó munkát, fiúk-lányok!

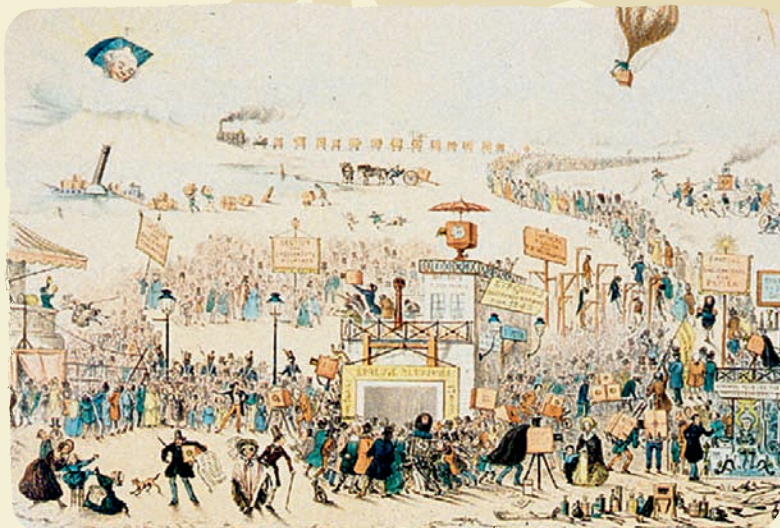

A fotográfia karikaturista szemmel

19. századi fotóstúdió fekete lepellel letakart fotográfussal és fejtámasszal ellátott székeken ülő fényképezkedőkkel (Honoré Daumier karikatúrája)

A dagerrotípiá lázában égő, mindent és mindenkit lefényképező amatőr fotográfusok, ahogy Theodore Maurisset francia karikaturista látta őket (1839)

Babycakes Romero fotográfus, karikaturista napjaink mobiltelefonfüggő világát bemutató rajza

INTERESTING GROUP POSED FOR A DAGUERRETYPE
BY A FRIEND OF THE FAMILY.

INTERESTING AND VALUABLE RESULT.

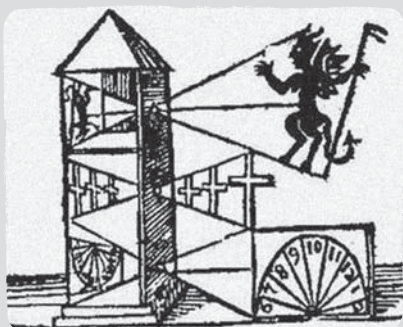
A londoni Punch című élclap karikaturistáját a dagerrotípiák gyenge minősége ihlette a pózoló család és a róluk készült fotó megrajzolására (1855)

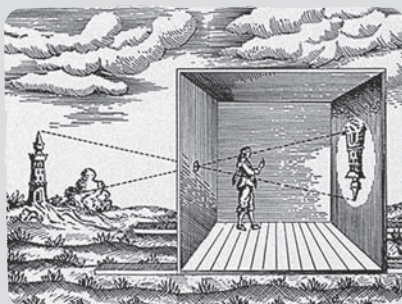
Gyönyörködés a természet szépségeiben és az együttlét öröme az okostelefonok korában (Babycakes Romero karikatúrája)

Pillanatsfelvételek a fényképezés történetéből

Roger Bacon 13. századi rajza a camera obscura nyílásán átbújó ördögről

A lyukkamera falán feltűnő, fordított állású képen a tárgy minden pontjának egy-egy képpont felel meg

A camera obscura hordozható változata a 18–19. században a vásári mutatványok elengedhetetlen kelléke lett

Fényképezőgépeink őse: a lyukkamera

Roger Bacon tudós angol szerzetes 1267-ben írta le, hogyan tud „az ördög átbújni egy kis nyíláson, hogy képét a másik oldalra levetítse”. A leírt eszköz az ún. camera obscura (lyukkamera, sötétkamra) volt, és fontos megjegyeznünk, hogy használatáról a 900-as években számolt be először Alhazen arab tudós. Az első lyukkamerák elsötétített szobák voltak, amelyek egyik falára apró nyílást vágtak, és a szemben lévő falon láthatóvá vált a kinti dolgok (fák, emberek, épületek) kicsinyített, fordított állású képe. A vetítésre szolgáló berendezések eleinte szobaméretűek voltak. Később a nyílások helyére – az ókori Mezopotámiában már használt

– áttetsző anyagból (üvegből, hegyi-kristályból) csiszolt, gömbfelületekkel határolt optikai lencsákat helyeztek, így a lyukkamerák mérete egyre kisebbé válhatott. Az első hordozható berendezést Johann Zahn német feltaláló alkotta meg 1685-ben.

A legnagyobb gondot a lyukkamerákban kirajzolódó képek marandóvá tétele jelentette. A képeket ugyanis csupán a vetület körberajzolásával lehetett megörökíteni, ezért a 19. század végéig elsősorban a rajzolás segítő eszközként használták.

A camera obscura feltalálása után közel egy évezrednek kellett eltelnie, míg megvalósult a régi vágy: elkészültek az első fényképezőgépek, amelyek lehetővé tették az emberek, a tájak vagy az élet fontos pillanatainak valóságos megörökítését.

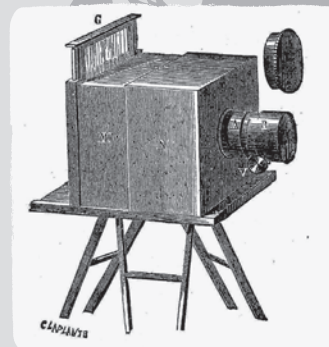
Egy boldog család a 19. század legfontosabbnak tartott találmányaival: fonográf, vetítógéppel és fényképezőgéppel

A camera obscura kései utóda, egy 19. századi faváz, harmonikás felépítésű fényképezőgép

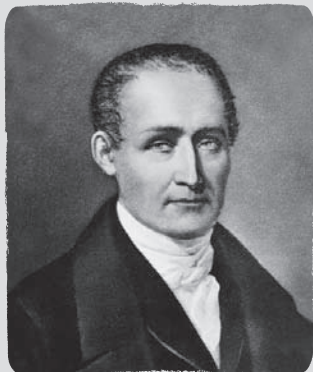

A legelső, fényérzékeny anyaggal bevont, feltekerhető celluloidfilmmel működő, bőröndként szállítható fényképezőgépet 1913-ban gyártották

Fényképezésre alkalmas, dobozméretű lyukkamera a 19. századból

Joseph Nicéphore Niépce francia feltaláló, az első maradandó fotográfiák készítője (1795)

Louis Daguerre, az általa dagerrotípiának nevezett képrögzítési eljárás kidolgozója (őnarckép, 1844)

Niépce nyolcórás exponálási idővel készítette a világ első fennmaradt – az ablakából látható szomszéd házat ábrázoló – fényképét

Az 1850-es években vándorfotográfusok szolgálták ki a magukat vagy családjukat megörökíteni vágyók igényeit (Roger Fenton amerikai fényképész mozgó fotóstúdiója)

Félix Nadar francia újságíró, karikaturista, léghajós, fotográfus, a legelső légi felvételek készítője (Honoré Daumier karikatúrája, 1862)

Fény szülte rajzok

A fényképezés kémiai alapja-it Johann Heinrich Schulze német polihisztor rakta le, aki az 1720-as években megállapította, hogy bizonyos ezüstsók (pl. az ezüstnitrát) fény hatására megfeketednek. Miután a 19. században több kutató is megoldotta a képek rögzítésének kérdését, megszületett a fotográfia művészete, amelynek görög eredetű neve fény-rajzot, fénnel rajzolást jelent.

A legelső, máig megmaradt fotót Nicéphore Niépce francia feltaláló készítette 1827-ben, a képet fényérzékeny anyagon rögzítve az általa heliográfiának (napfényírásnak) nevezett eljárással.

Niépce halála után Louis Daguerre tökéletesítette az eljárást,

amelyet önmagáról dagerrotípiának nevezett el. Az ezüsttel bevont, fényérzékeny rézlemezre vetített képeket jódgőzzel hívta elő (tette láthatóvá), és konyhasó-oldattal fixálta (tette maradandóvá). Az exponálási idő eleinte 15–30 perc volt, majd kb. egy percre csökkent.

A tárgyak világos foltjairól érkező fény hatására kivált ezüst a fényérzékeny lemezen sötét foltokat hagyott: elkészültek a negatív képek, amelyeket megvilágítva a valósággal azonos képeket kaptak. A „fény szülte rajzokat” később fényérzékennyé tett üveglemezeken, majd celluloidfilmeken rögzítették, és megszülettek a 20. század fényképezőgépei. A fekete-fehér képeket kezdetben kézzel színezték, az első színes fotót James Clerk Maxwell angol fizikus készítette 1861-ben.

A dagerrotípiákat nem lehetett sokszorosítani, így minden megmaradt fotó egyedi és igen értékes (az első embert ábrázoló fénykép, Daguerre, 1837)

A hosszú exponálási idő még az 1890-es években is szükségessé tette a fejtámaszok használatát a fotóstúdiókban

Munkácsy Mihály egyik fotótanulmánya *Siralomház* című festményéhez (1870 körül)

A szabadságharc bukása után menekülni kényszerült Rosti Pált Dél-Amerika első jelentős fotográfusaként tartják számon (venezuelai táj az 1850-es évekből)

Petzval József, a nagy fényerejű objektívlencse feltalálója az 1840-es években

A fényképezés magyar úttörői

Miután Daguerre 1839-ben mindenki számára hozzáférhetővé tette találmányát, egész Európa a fényképezés lázában égett. Magyarországon 1840-ben készült az első dagerrotípiák a királyi várról – készítésének napját, augusztus 29-ét a magyar fotográfia napjaként ünnepeljük –, és Pesten még abban az évben műtárlaton mutatták be a legszebb fotókat a festmények és a szobrok mellett.

A reformkor végének első amatőr fotósai neves tudósok, művészek és a technikai újdonságok alkalmazására nyitott nemesek voltak. A tudós feltaláló Jedlik Ányos 1842-ben vásárolta első fotómasináját, a csillagász, zeneszerző Konkoly-Thege Miklós köny-

vet jelentetett meg a fotográfiáról, a torziós ingát feltaláló báró Eötvös Loránd pedig kirándulásai alkalmával készített tájképeket.

A Székelyföldről származó híres portréfestő, Barabás Miklós – aki szerint, mint írta, „minden festésznek meg kellene tanulnia a fényképezés művészetét” – saját fotóstúdiójában fényképezte híres kortársait. A Párizsban élő Munkácsy Mihály festményeihez készített fotótanulmányokat.

Megmaradt dagerrotípiáknak köszönhetően ismerjük a 19. század neves magyar íróinak, politikusainak, művészeinek hiteles arcvonásait.

Petzval József 1840-ben feltalálta, nagy fényerejű objektívlencséjének köszönhetően világszerte egyre jobb minőségű portrék, csendéletek, tájképek készültek.

Petőfi Sándor egyetlen hiteles arcképét feltehetőleg Egressy Gábor készítette (dagerrotípiák, 1844–45)

A fiatal Kossuth Lajosról 1841-ben készült az első fotográfia

Mútermi felvétel a díszmagyarba öltözött Jókai Mórról (1890)

Félix Nadar párizsi fotóstúdiójában készült fénykép Liszt Ferencről

Bolyai Farkas, a negatív képek rögzítésének egyik első megvalósítója

Veress Ferenc kétszázezernél több portrét készített kolozsvári fotóstúdiójában (önarckép 1860-ból)

Orbán Balázs Veress Ferenc műtermében készült fényképe

Orbán Balázs fényképe a sepsiszentgyörgyi Ferencz József kórházról és az épülő Sétaterről

Erdély első „fényírói” – kezdeményezők és feltalálók

A fényképezés történetének számos, kellően nem méltatott erdélyi vonatkozása is van. A neves matematikus, Bolyai Farkas már Daguerre találmányának közzétételét megelőzően, 1839-ben írt az „obscura camera kép fixírozásáról” (rögzítéséről), a következő években pedig báró Apor Károly, Erdély egyik első amatőr fotósa munkálkodott a „fényírás” tökéletesítésén. A portrékat, néprajzi és épületfotográfiákat készítő, Kolozsváron született festő-fényképész, Szathmáry Pap Károly a krími háború haditudósítójaként, a világ egyik első fotóriportereként vált Európa-szerte ismertté.

Egyedülállóan értékes az 1860-as években fotografáló Orbán Balázs

mintegy 150 megmaradt – azóta eltűnt épületeket, erdélyi tájakat, azok lakóinak népviseletét ábrázoló – fényképe, amelyek alapján főművét, a *Székelyföld leírását* illusztráló metszetek készültek.

Az erdélyi fényképezés és szakírás meghatározó alakja volt a kolozsvári Veress Ferenc. Szülővárosában 1852-ben létrehozta Erdély első fotóstúdióját. A fényképek kézi színezése mellett világelsőként sikerült megoldania a színek tartós rögzítésének kérdését, találmányát azonban nem szabadalmaztatta. 1882-től saját költségén megjelentette az első magyar nyelvű fotográfiai szakfolyóiratot, a *Fényképészeti Lapokat*, a Kolozsvári Tudományegyetemen pedig külön tanszéket hoztak létre számára, hogy a hallgatók megismerhessék a fotózás tudományát, illetve művészetét.

Gere István dokumentumértékű fotója Sepsiszentgyörgyön készült, a villanyvilágítás bevezetése előtt (Az utolsó lámpagyújtogató, 1908)

Szathmáry Pap Károly, az egyik első haditudósító fotográfus fényképe a krími háborúról

Barabás Miklós 1864-ben készített fényképe családjáról

Kalotaszeg és az élő hagyomány csodái

Kalotaszegi tisztaszoba (belső)

Méra, kalotaszegi táj

Kolozsvár és Nagyvárad között található a címben szereplő vidék: Kalotaszeg. Fő települése Bánffyhyrad. Vasúton, autóval egyaránt elérhető. Népviselete, népművészete, zenei kultúrája révén Erdély egyik legismertebb tájegysége.

A kalotaszegi településeken azok jelentős hagyományát őrző és ápoló magyar lakosság él. A vidék településeit négy csoportba, Felszeg, Alszeg, Nádasmente és Kapus zónájára osztják. Számos látnivaló van a környéken, elsősorban református templomok kazettás mennyezettel, lakóházak, benne jellegzetes, festett bútorokkal, tisztaszobával, hímzett varrottasokkal, a Vigyázó (Vlegyásza)-hegy, tájmúzeumok, óriás megkövesedett egysejtűek (nummuliteszek, Szent László pénzei), a Kós Károly emlékéit idéző Varjúvár stb. A kalotaszegi táj számos ritka és veszélyeztetett növényfajnak is otthont ad.

A következő lapszámban a felsoroltak közül néhányat részletesen is bemutatok. Addig, ha tehetitek, keressétek fel és csodáljátok meg ezt a páratlan vidéket!

A szerző fotói

Kalotaszentkirályi templom

Kazettás mennyezet a sztánai templomban

Jóreggelt-muzsikálás

A reggeli koránkelés butaság. Legalábbis nekem nem megy valami jól, gyakran még a fejem is fáj, ha túl korán kell talpon lennem. Valahogy a testem nem akarja elfogadni a kényszert, hogy reggel hétkor vagy nyolckor keljek. Viszont ha valaki ébredés után elindítja **Erik Satie** vagy **Bill Frisell** egyik zenéjét, arcvonásaim egyre kevésbé emlékeztetnek egy felfuvalkodott sündisznóra.

Erik Satie-t inkább akkor érdemes hallgatni, amikor hanyagolhatók az aznapi tevékenységek, mert fennáll a veszélye a depresszió megtapasztalásának. Persze, jómagam inkább vagyok optimista, így mindig kihallom a remény játékeit zenéjéből. A 19. század végi, illetve 20. század eleji francia zongorista, zeneszerző az avantgarde egyik színes képviselője, aki a minimalista, szürrealista és repetitív zeneszerzők elődeként él a köztudatban. Számomra ő nem más, mint egy éles és törekeny üvegváza a zongorán. Ha a zene érinteni tudna, talán az ő érintése a legkifinomultabbak és legfájdalmasabbak közé tartozna.

Éppen ezért ma reggel inkább Bill Frisellel keltem. Az amerikai születésű, 65 éves gitáros-zeneszerző Drakulát is megszégyenítő frissességgel ébreszti a húrokat hangszerén. Játékos, komédiát kedvelő, ám igen alázatos,

Erik SATIE

már-már szégyenlős személyiség, aki bevallása szerint inkább kimarad a táncból vagy a veszekedésekből. Ő az a fiú az iskolából, aki minden sulibulin azon töpreng, milyen kérdéssel közelíthetné meg a kiszemelt lányt, de valahogy soha nem jut el a lányig. Visszafogottságát a színpadon, zenélés közben sikerül teljesen elfelejtenie, így olyan megkönnyebbülés-érzést ad át a hallgatóknak, ami arra emlékeztet, hogy bármit képes vagy megtenni. Szeretem így kezdeni a napot.

A dzsesszgitárosok között egészen sajátos hangzása teszi egyedivé, ennek köszönhetően rengeteg híres amerikai és európai zenésznek megtiszteltetés, ha vele játszhat. Szabadon gondolkodó zeneszerző, aki nem szereti határok közé szorítani a zenei stílusokat, sem amikor

Bill FRISELL

játszik, sem amikor komponál. Fiatalkora óta a színeség jellemzi: amíg 16 évesen surf zenét és angol rockot hallgatott, pár évvel később Thelonious Monk, Aaron Copland, Bob Dylan, Miles Davis zenéje ugyanúgy lekötötte érdeklődését. 1983 óta 35 lemezt tudhat sajátjának, kortársai közül rengeteg világhírű zenéssel játszott, különböző zenei stílusban és felállásban. Az egyik kedvenc albumom tőle 1992-ben – pontosan születésem évében – jelent meg, *Have a Little Faith* címmel, és igazi amerikai zeneként jellemzik anyagát.

Leginkább a meditációhoz tudom hasonlítani az állapotot, amikor Bill Frisellel hallgatom. Tavaly láttam élőben játszani Amszterdamban, végig az volt az érzésem, hogy Buddha mosolyába rekedtem. A nyugalom, amit jelenlétében hordoz, kihatott az egész közönségre, észrevétlen könnyedséggel csavarta el a hallgatóság fülét, hogy többet megtudjunk a gondolataink és érzéseink közti kapcsolatról. Mert van úgy, hogy elveszítjük az egyensúlyt, és olyankor nehéz megállapítani, hogy épp többet kellene-e gondolkodnunk vagy szabadabban kellene engednünk érzéseinket?

Továbbra is butaságnak tartom a koránkelést, de legalább egy békés, kiegyensúlyozott és funky nap elé nézek. Ne felejtsetek el zenét hallgatni, amikor felébredtek!

Krea-művészet és krea-irodalom

A Kreatúra tábor észbontó nyári élmény: ahogy az egyik táborlakó jellemezte, ilyenkor Sepsibükszád a világ közepe, s a részt vevő fiatalok szinte egy teljes hétig hihetetlenül elfoglalt művészek – teszem hozzá én. A tábor idén ötödik születésnapját ünnepelte: kirándultunk, festettünk, írtunk, zenét komponáltunk, és komolyan játszottunk színházat.

Az irodalomműhelyt Győrfi Katával vezettük, ezeknek a foglalkozásoknak az eredményeiből közlünk most. A két mese (*Egy lóhere története*, *Hát nem ez a szerelem?*) olyan írásgyakorlat eredménye, amely során megadott szavakkal kellett dolgozniuk a táborozóknak. Kíváncsi vagyok, hogy a két mese alapján kitaláljátok-e, melyik szavak voltak megadva a feladathoz? (**Jakab Villó Hanga**)

Egy lóhere története

Valahol egy hatalmas, gyönyörű réten élt egyszer egy lóhere. De nem akármilyen lóhere volt ez: négy levele volt. Csúfolták is ezért a társai, akik csak három levéllel rendelkeztek.

- Nem vagy te közénk való!
- Négy leveled van, nekünk meg három!
- Nem hasonítasz ránk!
- Mindig kilógsz a sorból!
- Semmi hasznodat nem vesszük!

Szegény lóhere pedig csak tűrte, tűrte egész álló nap a sértéseket, amiket a fejéhez vágtak, és egy idő után kezdte tényleg elhinni azokat. „Tényleg kilógok a sorból.” – gondolta. „Pedig azt hittem, különleges vagyok a négy levelemmel. De sebjaj. Majd teszek róla, hogy olyan legyenek, mint a társaim.”

Csak hát az volt a gond, hogy senki nem volt hajlandó letépni róla a negyedik levelét, mert időközben nagyon megszerették azt, hogy folyton csúfolhatják őt. Így hát szegény lóhere négy levéllel maradt.

Egyik nap egy kakadu repült át a hatalmas rét felett, és leszállt a mezőre. A lóhere kérlelni kezdte:

- Kérlek szépen, kakadu, tépd ki az egyik levelemet!

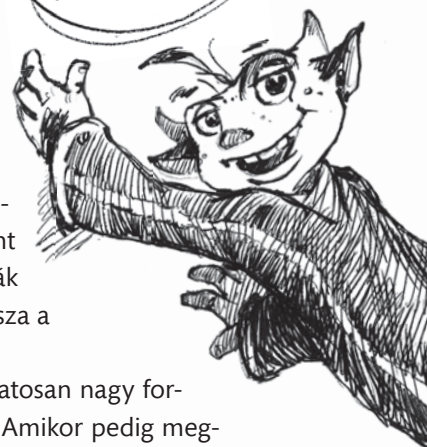
A kakadu sajnos nem értett a növények nyelvén, de nagyon szeretett volna segíteni, ezért kitépte a lóherét a földből, és elrepült vele. (Bizonyára ő így értelmezte a kérést.) Addig repült, míg végül egy erdőbe nem ért. Akkor lerakta elszánt hősünek az avarba, búcsút intett neki, majd továbbszállt.

A lóhere el volt keseredve, amiért ilyen messzire került a társaitól, de legalább nem kellett hallgatnia a sértéseket. Az erdő csendes volt, és a lóhere óráig hallgatta volna még a csendet, ha fekete felhők nem kezdenek gyülekezni az égen, hogy megsírássák a Napot, ami miattuk tűnt el. (Meg kell hagyni, elég buták ezek a felhők.) Na, de térjünk vissza a témára.

Hősünek felkapta egy iszonyatosan nagy forgószél, és vitte, vitte szegénykét. Amikor pedig meguntá cibálni, csak egyszerűen elengedte. A lóhere pont egy ablakpárkányon lévő kaktuszon landolt.

- Áááá!!! – jajdult fel, mert azért meg kell hagyni, elég fájdalmas, ha egy kaktusz megszúr, még az olyan dali lóheréknek is, mint a miénk.

ti
írtátok

Ti írtátok

– Még csak ez hiányzott! Egy újabb kényeskedő – mordult fel a kaktusz, mert elég kellemetlen dolog, ha egy neveletlen lóhere felébreszt a legszebb álmodból, még hozzá úgy, hogy rád esik. Ha eddig ezt a lóhere nem is tudta, most bizonyára rájött. Hacsak meg nem hallotta a kaktusz percekig tartó szitkozódását.

Miután bocsánatot kért legalább ezerszer, elmondta a kaktusznak, hogy be szeretne jutni az ablakon, és megkérte rá, hogy szűrje meg még egyszer, akkor fájdalommal felugrik, és berepül a házba.

Úgy is történt. A kaktusz szíves-örömet megszűrta a lóherét, és ő berepült egy csomag fogpiszkáló mellé. Ott várt egy keveset. El is aludt, mert nagyon fáradt volt már.

Örömkialtásra ébredt: Nézd, anyu! Találtam egy szerencsét hozó lóherét!

Szerencsét hozó? Ezt a lóhere nem hallotta eddig soha. Lehet, hogy tényleg szerencsét hoz?

De sajnos tovább nem gondolkodhatott, mert óvatosan megfogták, és egy nagy-nagy könyvbe helyezték, ahol volt még egy ugyanolyan négylevelű, igen, négylevelű lóhere. „Hmm. És még csinos is...”

Szóval hősünk megtalálta a helyét, na de most már hagyjuk őket kettesben, mert kitalálhatjuk, mi történt köztük. Igen: nagy szerelem.

(Kiss Anna – Bolyai Farkas Elméleti Líceum, Marosvásárhely, VI. osztály)

Hát nem ez a szerelem?

Bárkivel fogadni mernék, hogy nem látott még olyan szerelmet, amelyet én. Merthogy ez a szerelem egy meghatározható és... Na, de mindent megértetek, ha meghallgatjátok történetemet.

Ez egy furcsa szerelem volt. Egyszer az egyik barátom azt mesélte, hogy látott egy filmet, amiben egy kakadu lett szerelmes egy kutyába. Na, annyira azért nem furcsa, viszont igaz.

Egy szép nyári nap volt, vagy tavaszi, vagy őszi... De igazából nem is számít, mert történetem, e furcsa, mégis meghatározható szerelem egy sivatagban történt.

Szóval, egy szép napon, mikor egy felhő se volt az égen, egy sivatagban egy sas – már ha élnek sasok a sivatagban –, szóval egy akármilyen madár vadászni indult. Kisebb eledelre vágyott, valami egérre vagy ilyesmi.

Körözött a magasban, ahogy azt minden ragadozó madár tenni szokta, mikor vadászik. És egy idő után meg is látott egy egeret. Zuhanórepülésbe kezdett, és lecsapott. Elragadta az áldozatát, és a magasba repült vele. Lerepült egy kaktusz mellé, és árnyékában fogyasztotta el eledelét. Ezután hazatért a fészkébe.

Másnap újra vadászni indult. Aznap is szerencséje volt, egy gyíkot ebédelhetett. Hogy, hogy nem, ugyanannál a kaktusznál fogyasztotta el. Majd hazament a fészkéhez. Másnap újra visszatért. Több órát kereste aznap ebédjét, de semmi. Így indult volna haza, de valamiért, valami érthetetlen ok miatt újra elment a kaktuszhoz, és eltöltött ott egy kis időt. Majd megint hazatért.

Ezután mindennap, ha volt ebéd, ha nem, meglátogatta a kaktuszt. Több időt töltött a kaktusszal, mint fészke közelében. Keletkezett egy kaktusz és egy madár közötti kapcsolat.

De sajnos eljött a vándorlás ideje, a madár felkészült az útra, és még benézett egyszer a kaktuszhoz, búcsúzásképpen. Aztán elindult.

Hosszú volt az utazás és fáradalmas. A madár minden nap gondolt a kaktuszra, s bár több hónap telt el, még mindig hiányoztak egymásnak.

Egy év múlva a madár visszatért. Kifáradt, és nagyon megviselte az utazás. De még emlékezett a kaktuszra, sőt, első dolga az volt, hogy meglátogatta.

És igen, a kaktusz ott állt... Csak, csak egy év, az hosszú idő. És hát a kaktusz... kiszáradt. Nagy lyuk tátongott a közepén. A madár szomorú volt, de utolsó erejével fészket rakott a kaktuszba.

Hát nem ez a szerelem?

És hogy én honnan tudom ezt az egészet? Hát valamit láttam, valamit pedig elcsicsgergett a madárka.

(Kiss Péter – Bolyai Farkas Elméleti Líceum, Marosvásárhely, VII. osztály)

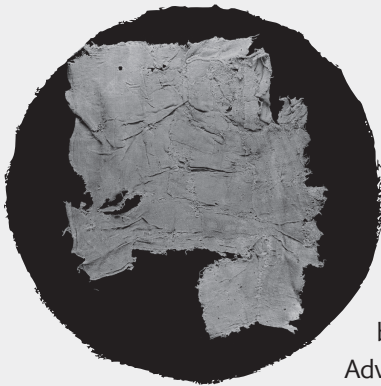
A világ legrégebbi hőcipőjét fedezték fel Dél-Tirolban

Ötzi korából származó, de nála is régebbi hótalpat találtak az észak-olaszországi Trentino-Alto Adige (Dél-Tirol) tartományban, egy gleccseren, közel ahhoz a helyhez, ahol az 5300 éve jégbe fagyott gleccsermúmia előkerült a jégmezőből. A rendkívüli régészeti felfedezést a firenzei Katonai Geográfiai Intézet egy térképésze tette 3134 méteres magasságban, az olasz-osztrák határon végzett topográfiai munka közben. A leletet átadta a bolzanói műemlékvé-

delmi hivatalnak, amely két radiokarbonos kormeghatározást is végeztetett. Mindkét vizsgálat megálapította, hogy a hótalp a késői újkőkorból, időszámításunk előtt 3800–3700-ból származik.

Az ősi Peruig vezethető vissza a farmer története

A távoli jövő kutatói a farmernek nevezett, indigóval befestett pamutruhadarabokat a 20–21. század egyik leggyakoribb öltözeteként fogják számontartani. A jövő „farmerológusai” azonban utalni fognak a Science Advances honlapján 2016 szeptemberében publikált írásra is, amely szerint az emberek már i. e. 4000 körül festettek indigóval pamutot – olvasható a National Geographic honlapján. A felfedezés meglepte a kutatókat, akik nyolc darab, az i. e. 14 500 és 4000 között lakott, észak-perui Huaca Prietánál feltárt pamutszövetdarabot elemeztek. A szakadt és vá-

gott szöveteket feltehetően valamilyen hordozó- vagy tárolóeszközként használták, és nem voltak nagyobbak 9 négyzetcentiméternél. A kutatók nagy teljesítményű folyadékromatográfia (HPLC) segítségével azonosították a növényalapú indigófesték jelenlétét nyolcból öt mintában, amelyek közül a legrégebbi 6200, a legkésőbbi pedig 1500 éves volt. Eddig a felfedezésig úgy tudtuk, a legrégebbi ismert, indigóval festett szövetek az egyiptomi 5. dinasztia idejéből, kb. i. e. 2400-ból származnak. A kutatók úgy vélik, a gyapotot a világ több részén (többek között Dél-Ázsiában, a Közel-Keleten és Közép-Amerikában) is háziasították, egymástól függetlenül. Úgy tűnik, Peru északi partvidéke volt a gyapot háziasításának legkorábbi területe. Jeffrey Splitstoser kutató szerint „a dél-amerikaiak ténylegesen hozzájárultak a farmernadrág történetéhez”.

Mesés ékszereket találtak egy 1500 éves kínai sírban

Mintegy másfél ezer évvel ezelőtt, amikor Kína két dinasztia uralta területekre szakadt szét, egy Faszung nevű asszony örök nyugalomra szenderült. Hozzá tartozói különleges, ötezer darabból álló nyakláncsal és művészi kivitelezésű fülbevalópárral temették el. Faszung sírjának elhelyezkedéséből, alakjából, berendezési tárgyaiból a régészek arra következtettek, hogy az elhunyt 1500 évvel ezelőtt élhetett, néhány évtizeddel az Északi Vej-dinasztia (386–534) összeomlása előtt. Ebben az időben Datong Észak-Kína fővárosa volt, egészen 493-ig, amikor a székhely átkerült Lojangba. A két fülbevalót, amelyet a régészek az asszony mellett találtak, valóban nehéz szavakkal leírni. Az aranyból készült ékszer sárkányokat, valamint egy emberi arcot formáz. „Az emberi alaknak göndör haja, mélyen ülő szeme és viszonylag nagy orra van” – írták a régészek tanulmányukban. Az ékszert arannyal díszített, könnyecsepp

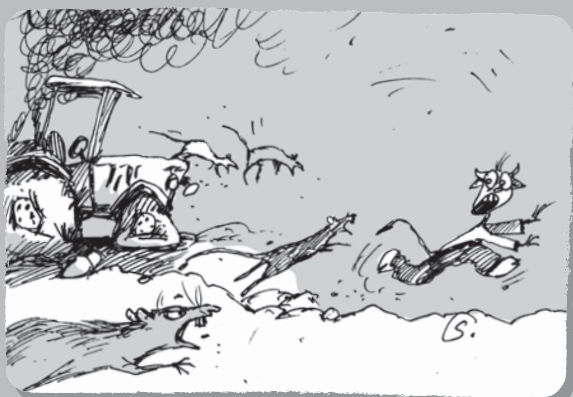
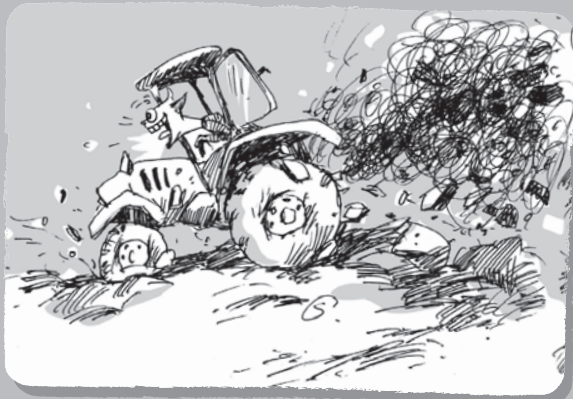
alakú, berakásos drágakövek színesítik, valamint aranyláncok és ametiszt csüngött egykoron Faszung arca mellett. A nő a fülbevalók mellett ötezer darabból álló nyakláncot is viselt. A szál, amely tartotta a kis gyöngyöcskéket, már elszakadt az elmúlt évezredek során, ám a szakemberek képesek voltak rekonstruálni a mesés ékszert. A nyaklánc eredetileg tíz különböző méretű arany-, két kristály-, 42 kagylógyöngyből, valamint több mint 4800 darab üveggyöngyből állt.

(Forrás: **Mult-kor, a történelmi portál**)

„Meglepi” a föld alól

Csillag István rajzai

Cimbi naplója

Sziasztok!

Ez a vakáció is átfutot rajtunk mind kacsá belén a csorécsiga, mire egyet pilantotam már ismét szolt a csengő. A zoszi csengetet nálunk az ajton, és megkért hogy idén is mennek iskolába. Megmontam neki hogy csak ugy megyek vele táborba, ha meghiv évkezdésre. Jöt s meghivot. Főleg met a zosztájtábor igen jól sikerült, és ez nekem is köszönhető. Picit keveseben voltunk a zosztájból, s így lazáb volt. Összesen tízenégyen mentünk, a Zoszi (elől a számár!), én. Asztán a zoszi felesége, a tornatanár, a zoszi 4 gyermeke, s a tornatanár sogora, felesége, és a három gyermeke saz iskolából a kapus. A tavaj még haraguttam a tornatanárra, met mindig két csoportra osztot, hajlékonyak s hajléktalanok, de most már megkedveltem. Sokat mármináltunk a táborba, sminden este a tűz mellet el is énekeltük, hogy márminálunk babám! Aszt gondolom, hogy a márminálás az ojan amikor a táborba semmi se kötelező, mindent szabad, nem volt program, fociztunk, füröttünk, telefonoztunk. Ez a tábor nem az, ameikbe látástol mikulásig kell programokon résztvenni, jegyzetelni, kirándulni, pontosan lefekünni. Egyszoval nagyon teccet!

Az iskola pedig változatlan, kivéve az ikreket akik az osztájunkba jötek. Általában nem kedvelem a zikreket, mert nem tudom megkülönbösztetni őket, de ezeket most kedvelem, az egyik szinte barátom. Balázs a neve, és magas fiju. A tezsvére, Balbara is elég kedves, de ő alacsony és lány és a haja hoszú.

Tanáraink a régiek, kivéve a kémia tanárt, mert az teljesen megujult a tavaji sikertelen kénsavas kísérlet után. A haja gyéreb, a bőre elég uj, csak halványab. Természete változatlan, továbbra is egy hihetetlenül ügyes joravaló ember, röviden h.ü.j.e. Sose tudom, a hujét hogy kell irni, ellipszilonal-e, de gondolom, enyi hiba belefér egy hoszú levélbe.

Ithon sok változás nem történt, sajnos az internet még mindig nagyon lasú, a karácsonyi üdvözléteket magyarországról a mult héten kaptuk meg, már nem is válaszolunk rá.

Hirtelen enyi jut eszembe évkezedtén.

Sziasztok! Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

Kik vannak az átlókban?

1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

A meghatározások:

1. A réten lehet érezni kaszálás után, amikor szárad a fű.
2. Olyan autóbuszokra teszik ki ezt a táblát, amelyek nem menetrendszerűen közlekednek, hanem például kirándulókat visznek.
3. A barlangokban alulról felnövő, úgynevezett „állócseppkő”.
4. Az ujjakon lévő szaruképződmények betegsége.
5. Magyar színész, filmszínész volt (1925-2007)
6. Esküvők alkalmával felhangzó zene.
7. Budapest melletti emelkedés, itt mutatták be az *István, a király* rockoperát.
8. Uralkodó megszólítása a mesékben.
9. Valaki nyakának a szorongatása.
10. Kedvező kilátásokkal kecsegtető jövő jelzője, központi csillagunkkal kapcsolatos.

A rejtvényhez csak vízszintes meghatározásokat adunk. Írjátok be a szavakat ezek alapján, majd a két átlóban olvassátok el két erdélyi magyar író nevét!

Mi van a sötét oszlopokban?

1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

A rejtvényhez csak vízszintes meghatározások tartoznak. Írjátok be a megfelelő szavakat a sorokba, majd olvassátok össze a sötét oszlopok betűit, felülről lefelé: Tamási Áron egyik novellájának a címe a megfejtés!

Meghatározások:

1. Vereséget szenved a csapat.
2. Rakétaorr görbéje (OGIVA)
3. Valahol egy házban él.
4. Egyedül előadott énekszám.
5. Ajtót szélesre nyit.
6. Szerepet nagy szenedéllyel előadó.
7. Turisták laknak benne.
8. Kutya játszik vele, el is ássa.

Hüllő

1				2			
3				4			
5				6			
7				8			
9				10			

A hálóba ötbetűs szavakat kell beírni a számozás szerint, soronként kettőt, a második szó első betűje egybeesik az első szó utolsó betűjével. Ha ezzel kész vagytok, olvassátok össze a sötétített négyzetekbe került betűket, folyamatosan, felülről lefelé, soronként, és egy veszélyes hüllő neve a megoldás.

Meghatározások:

1. Orvosi sebészkes.
2. A ház csorgója.
3. Az ebéd első fogása.
4. Repül.
5. Altató szó.
6. Táplálkozik.
7. Idei (két szó).
8. Indusztriális.
9. Takarító.
10. Halom.

	A képen látható magyar költő	Nevével hitelesít	Baka	Ildikó, becézve	A költő verse	Pajta		Orvosnál mondjuk	Ruhaanyag	Tova	Sérülés	A költő költete	A
												Nagyon szeret	
Látást elvevő							Keresztül-bukik						
							Narancs szín						
Formálódó								Alsó tagozat					
								Árasztó					
Tetejére taszit						Xerox része!				Sajnál			
						Alaposan kikérdez...				Szentkép			
... de Janeiro, brazil nagyváros				Előre, olaszul (AVANTI)							Ellenben		
				Francia területmérték							Határozott névelő		
Diszítés												Kiló	
												Tulajdonos, argóban	
Az átmérő jele a mértanban	Lassan haladó										Tantál vegyjele		
	Virág										Órol		
Pénzbeni ellenérték		Bukás						Útnak ered					
		Megrázkód-tatás						Hektoiter					
Sűrgető szócska			Izzó közepel				Feltéve			Lenti helyre			
			Skálahang				Valamint			Éppen csak			
Ritka női név						Kés része			Egyiptom népe				
						Bőrt kikészítő			Ausztria autójele				
Ifjú pár összeadása								Lentebbi helyre					
								Váltás					
Kis házikó			Hargita megyei autójel				A szén vegyjele		Filc közepel			Magyar autójel	
							Izomban van		Tuskót hasít			Egyik élé, másik után	
			Élelem								Kicsinyítő képző		
			Kiskorú	Gy						Pláné			
			Esemény időpontját korábbra tevő							Meleg			
			A férfi párja				Jármű elhagyása menet közben						

A ferencesek temploma Székelyudvarhelyen – Orbán Balázs, 1864 / Fekete Zsolt, 2000

A Székelykő Torockószentgyörgyről nézve – Orbán Balázs, 1864 / Fekete Zsolt, 2003

FEKETE ZSOLT: **Az idő fényképe** – Orbán Balázs és Veress Ferenc nyomán, Méry Ratio Kiadó, 2010
Orbán Balázs fényképei a Román Állami Levéltár Maros megyei fiókjában találhatóak.

Cimborá

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a **2016-2017-es tanévre!**

Éves előfizetési díj:

30 RON (3,33 RON / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimborá ára nem előfizetőknek:

4 RON / lapszám.

-
- **KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL** •
 - **érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon** •
 - **írd a cimboramail@gmail.com címre** •

www.cimboranet